

Академік Гродзінський проти

«Високоповажний Іване Степановичу. Національна комісія з радіаційного захисту населення України висловлює стурбованість у зв'язку з постановою Верховної Ради України «Про деякі заходи забезпечення народного господарства електроенергією», прийнятою 21 жовтня 1993 року, яка передбачає зняття мораторію на будівництво АЕС та продовження експлуатації Чорнобильської АЕС. Для НКРЗУ був повною несподіванкою розгляд вказаних питань в контексті обговорення національної безпеки. НКРЗУ вважає, що її погляд на розгляд цих питань мусив би бути заслуханий Верховною Радою перед прийняттям постанови. Ця постанова викличе негативний соціально-психологічний резонанс, бо не скрізь проведені належні екологічні експертизи і забезпечено надійну безпеку щодо експлуатації АЕС. Думку про небезпеку подальшої експлуатації ЧАЕС поділяють не лише багаточисленні фахівці України, але і фахівці за її межами, зокрема, у країнах з великим досвідом експлуатації АЕС.

В Україні, яка сім років тому зазнала ядерної катастрофи, питання про розвиток ядерної енергетики та продовження експлуатації ЧАЕС мусить вирішуватись лише шляхом всенародного референдуму. Слід також підкреслити, що розв'язання енергетичної проблеми з визначенням рівня розвитку ядерної енергетики можна розглядати лише після прийняття концепції розвитку народного господарства України, яка визначить за-

Постанова Верховної Ради України про відміну мораторію на будівництво нових блоків атомних електростанцій та продовження роботи Чорнобильської АЕС викликало неоднозначну реакцію у широкого загалу та фахівців. Ось і Національна комісія з радіаційного захисту населення України (НКРЗУ), яку очолює академік Д. М. Гродзінський, виступила з протестом проти цього рішення, про що надіслала листа Голові Верховної Ради України та копію голові парламентської Комісії з питань Чорнобильської катастрофи. Враховуючи, що більшість наших читачів не мала змоги ознайомитись з ним з інших джерел, ми вирішили обнародувати зміст листа.

галъну потребу держави у електроенергії.

Прийнята постанова повинна супроводжуватись збільшенням витрат на радіаційний захист та радіаційну безпеку, на наукові розробки, пов'язані з цими та екологічними проблемами. Разом з тим, незважаючи на вилучення великих коштів з бюджету на ліквідацію наслідків Чорнобильської катастрофи, їх недостатньо для здійснення всіх необхідних контрзаходів. Бо з'ясувалося: лише наслідки йодного ураження є значно вищими, ніж очікувалось. Тому прийнята постанова «Про деякі заходи забезпечення народного господарства електроенергією» безумовно ускладнює захист населення України від дії іонізуючого випромінювання.

Вважаємо за доцільне призупинити дію постанови і повернутися до розгляду питання з залученням фахівців не лише з ядерної енергетики, але і з радіаційної безпеки і охорони довкілля».

Відповідь на цей лист через певний час надійшла з парламентської

Комісії з питань розвитку базових галузей народного господарства. Її теж варто навести цілком.

«Питання про відміну мораторію на спорудження нових блоків АЕС та продовження роботи ЧАЕС було неодноразово розглянуто в Верховній Раді України та Кабінеті міністрів з залученням провідних фахівців у галузі використання ядерної енергії, до числа яких входили фахівці з радіаційної безпеки і охорони навколишнього середовища. Абсолютна більшість фахівців не поділяє вашу думку, висловлену в листі від 25 жовтня ц. р., надісланому вами у Верховну Раду. Україна має два основних види палива. Це вугілля та уран. Тому необхідність розвитку промисловості, науки та освіти для атомної енергетики не викликає сумніву. А це можливо зробити тільки за умов відміни мораторію на спорудження нових блоків. До речі, збільшення витрат на радіаційний захист та радіаційну безпеку, на наукові розробки можливі при їх наявності в бюджеті. Вироблення найбільш дешевої елек-

троенергії сприяє накопиченню коштів на зазначені цілі і проведення більш ефективної роботи з підвищення радіаційної безпеки. Виведення з роботи ЧАЕС суттєво не збільшить безпеку тому, що поблизу території країни ще тривалий час будуть працювати в Росії Курська та Смоленська АЕС. У той же час зупинка ЧАЕС призведе до кризового стану з постачанням електроенергії в Київську область в осінньо-зимовий період.

Виходячи з наведеного, ми не вважаємо за доцільне повертатися до розгляду питання, викладеного у постанові Верховної Ради від 21. 10. 93 р.».

Як і треба було очікувати, ця відповідь членів НКРЗУ не вдовольнила і вони продовжують наполягати на своєму. Більш докладно свої аргументи академік Д. М. Гродзінський виклав на засіданні НКРЗУ, на якому був присутній і наш кореспондент.

— Справа ось у чому. Перш ніж прийняти постанову про те чи буде атомна енергетика в Україні, чи ні, необхідно взагалі розглянути енергетичну програму, як питання енергетики будуть вирішуватись в Україні. Але і цьому має передувати, на мій погляд, надзвичайно важлива дія — прийняття концепції про те, що являтиме собою Україна в майбутньому. Бо є багато варіантів розвитку країни. Не виключений, і такий варіант колись розглядався, що Україна буде мати значні території для

Академік Гродзінський проти

[Закінчення. Початок на 1 стор.]

міжнародних рекреаційних функцій. Бо є Карпати, ріки, узбережжя морів, які можна використовувати для цієї мети. Тоді в нас буде розвиватися сільське господарство, виробництво з технологіями, які не вимагатимуть великих витрат енергії. В іншому варіанті, можливо, що Україна стане «крутою» індустріальною державою, буде постачати енергію іншим країнам. То є зовсім інша річ.

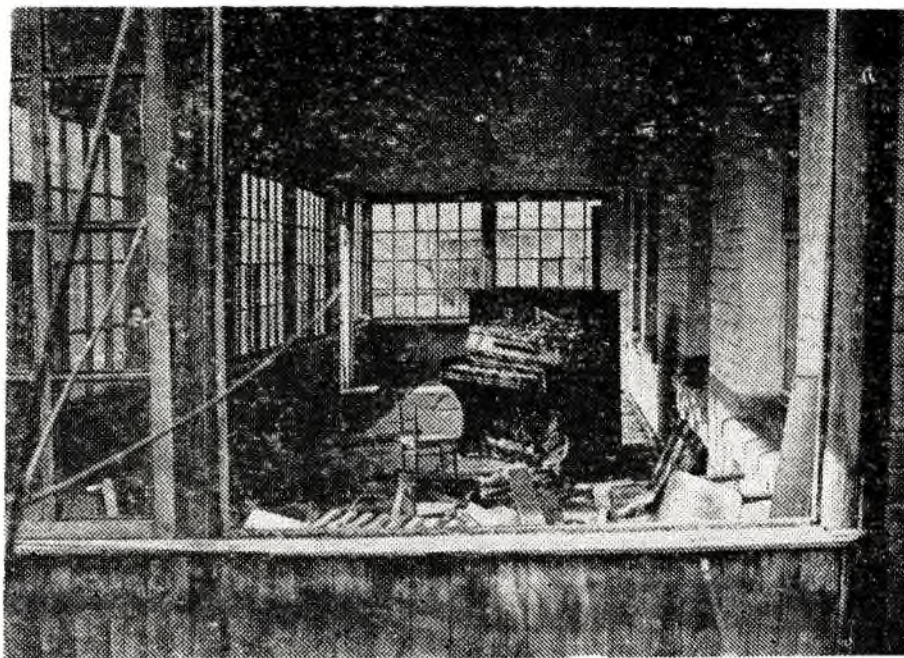
Відтак перш ніж приймати таке рішення, необхідно вирішити, а що ж буде являти собою Україна? Бо якщо ми починаємо з атомної енергетики, то тим самим перекреслюємо багато варіантів розвитку самої держави, перекреслюємо вибір майбутнього.

До чого веде відновлення атомної енергетики? За умови що вона була відновлена і доведена до тих рівней, в яких планувалося, наша залежність від постачальника палива, тобто від Росії, залишиться повною. В Україні немає заводу по збагаченню урана. Розподіл функцій в СРСР був такий, що приблизно половину урана давала Україна, а вироблення палива здійснювалось в Росії. Далі планується поступовий перехід на постачання збагаченого урану від США. І так це триватиме до третього — шостого року наступного століття. Замість планується перехід на інший тип реактора, який зараз використовується в Канаді і працює на незбагаченому урані. Отже, щоб вийти із залежності від інших держав, Україна мусить створити свій замкнений паливний цикл, що означає розширення видобутку урану, будівництво заводів для його збагачення, створення сховищ для високоактивних відходів. За всією логікою атомної науки все це може бути розміщено лише в одному місці — в 30-кілометровій зоні відчуження ЧАЕС. Рішення про відновлення атомної енергетики означає, що до 2003 року будуть використовуватися реактори РБМК і ВВЕР, а Чорнобиль буде перетворено в дуже потужний центр по збагаченню урану і похованню високоактивних відходів. Сюди будуть звозитися всі радіоактивні відходи.

При цьому постає питання, чи дозволяють це робити геологічні умови 30-кілометрової зони? Як на здоровий глузд, то там цього робити не можна. Але, для прийняття остаточного рішення, все це треба досконало вивчити, розрахувати.

Далі. Чи вистачить у нас води, щоб провадити цю роботу з належним рівнем безпеки? І тут немає впевненості.

Рішення про продовження експлуатації Чорнобильської АЕС означає, що приблизно 10 років ще працюватимуть реактори РБМК. Чи це припустимо? За висновками фахівців, реактори РБМК мають великі вади, конструктивні недосконалості. Найголовніша з них — це так звана по-

зитивна парова реактивність, котра випливає із самої конструкції реактора і якої, на моє переконання, неможливо позбутися не міняючи тієї конструкції. А зняття мораторію відкрило дорогу для того, щоб знову працювали оці недосконалі реактори. Тут є про що говорити.

А ще залежність від реакторобудування, проведення ремонтних робіт, які забезпечують велика кількість різних галузей, котрих немає в Україні. Виникає питання: чи ступінь залежності нашої держави від тих, хто має цю промисловість, буде такою, що вона сприятиме нам, чи, навпаки, це сильніше штовхне нас у прірву оцієї залежності, від якої Україна має велику біду і великий клопіт. Це питання також не вирішене.

А психологічний стан людей, які перенесли цю катастрофу? Спитайте, і вони вам скажуть, що відтоді життя у них поділилося на дві епохи: до війни і після війни. Настільки це глибокий душевний перелом. І як ці люди сприймуть відновлення розквіт атомної енергетики? Чи не сприймуть вони це як нову загрозу власному і життю їхніх дітей, чи не викличе це в них почуття безнадії? Тому долю атомної енергетики треба вирішувати не в парламенті, а всенародно, шляхом референдуму.

Але, щоб цей референдум набув об'єктивної думки, потрібна просвітницька робота серед людей, щоб люди знали, за що голосувати.

Або таке. Чи в достатній мірі ліквідовані наслідки аварії? Логічно було б зосередити зусилля саме на цьому, а потім вже ставити питання про долю атомної енергетики. А ми ще нічого не ліквідували, а вже знов за атомну енергетику!

А стан здоров'я людей? За даними

нізацію, просвітницьку роботу серед населення, щоб люди були обізнані і голосували свідомо, а не під впливом емоцій. Вважаю за необхідне ввести певні обмеження для атомної енергетики. Треба прорахувати всі фактори розвитку атомної енергетики, екологічні, політичні, технічні, психологічні, зважити всі «за» і «проти». У всебічному обговоренні цієї проблеми може прослужитися підготовка до референдуму. В той же час треба більше уваги на державному рівні приділяти альтернативній енергетиці, розробці нових технологій палива з нетрадиційної сировини та розгортанню такого виробництва. Наприклад, рідке паливо, спирт, для виробництва якого є потужності, можна одержувати з біомаси, яку вирощувати, скажімо, на забруднених радіонуклідами землях. Підраховано, що з біомаси, вирощеної на 4 млн. гектарів землі, можна виробити стільки спирту, що він замінить 50 млн. тонн нафти, чого нам так не вистачає. Але цією справою ні парламент, ні уряд не цікавляться.

Записав Юрій ДРОНЖКЕВИЧ.

Із циклу «Чорнобильська зона».
Фотоархів редакції.

не наших, а японських дослідників, 62 відсотки дітей з районів, прилеглих до Чорнобиля, хворі на зоб. Медицина ж, за браком необхідного, не зможе організувати їх диспансеризацію, гормональну корекцію.

Є такий параметр, як енергетична вартість одиниці національного продукту. Так от, український національний продукт по енергетичній вартості у сім разів дорожчий середньосвітового. Бо в нас застосовуються застарілі енергомісткі технології. То хто ж нам довів, що капіталовкладення на енергозберігаючі технології перевищать затрати на атомну енергетику? Ніхто! А такі розрахунки мали б бути, щоб переконатися, що парламент зробив те, що потрібно, прийнявши кілька років тому відому постанову.

Нас лякають, що ми всі померземо без Чорнобильської станції. Але ж вона дає тільки чотири відсотки від загального виробництва електроенергії в Україні. При сьогоднішньому різкому зменшенні виробництва, чому для нас мають таке велике значення оті чотири відсотки і куди, в такому разі, йде енергія? Бо говорять майже про катастрофу у разі зупинки ЧАЕС.

Я нічого поганого не хочу говорити про атомну енергетику, бо це видатне відкриття людства, це — як вогонь. Але, одна справа вогонь у доброї господині в печі, а інша — вогонь у руках підпалювача. І треба знати, у кого цей вогонь тепер. Тут є сумніви. Бо минуле Мінсередмашу жакливе. І якщо методи його господарювання будуть перенесені в Україну, то, боронь Боже, нас від цього.

Тому, як один із варіантів вирішення проблеми, треба розглянути питання про референдум, його орга-